

Rudersdal kulturarvsatlas

Kortlægning af værdifulde kulturmiljøer
Rudersdal Kommune og COWI. Juni 2009

Kulturmiljø

Erhvervsbyen

Nummer

22

Landskabstype

Det bebyggede land

Tidsepøke

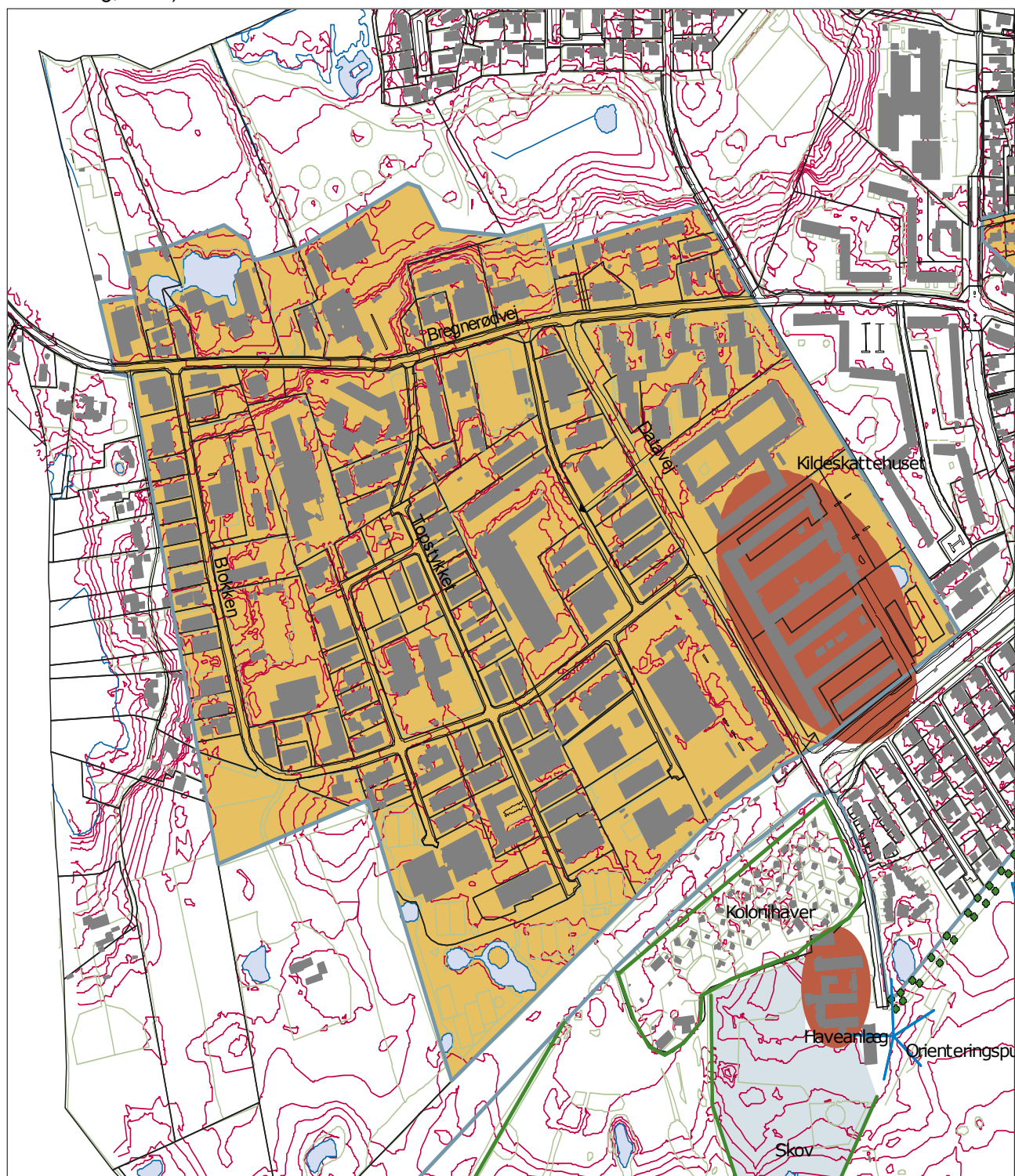
Ca. 1840 - i dag ("Andelstid, industrialisering, m.v.")

Tema

Industri, håndværk og forskning

Emne

Industrisamfundets kulturarv

Kulturmiljøets hovedtræk og bærende bevaringsværdier.

Værdifuld udsigt	Bærende bevaringsværdier	Matrikler	Højdekurver
Træ	Værdifulde landskabstræk	Vej	Skov
Trærække, levende hegn o.l.	Værdifuld bebyggelsesflade	Bygninger	Vandløb, grøfter o.l.
Linjeformede værdifulde elementer	Skov - værdifuld	Hegn o.l.	Sø
Sigtelinjer	Dominerende bygninger		
Afgrænsning af kulturmiljøer	Bebyggelsesmønstre		

Kulturmiljøets hovedtræk og bærende bevaringsværdier

Erhvervsbyen er et meget typisk eksempel på et planlagte industri- og erhvervsområde fra 1960'erne. Født af en funktionalistisk planlægningstradition, hvor bosætning, arbejde, transport og fritid skulle ske i adskilte zoner, var Erhvervsbyen også et element i det voksende Birkerøds ambitioner om at udvikle sig til en "rigtig" provinsby med egne arbejdspladser.

Områdets mest markante byggeri er uden tvivl Larsen & Nielsens "Kildeskattehuset" fra 1969, som i en årrække var Danmarks største hus. I den

anden ende af skalaen omfatter området eksempler på "industrielle typehuse", der nærmest har karakter af forvoksede parcelhuse. Typisk for bebyggelsen er smalle, dybe gavlvendte huse på smalle grunde.

I de senere år er den østlige del af området under omdannelse til boligformål - og her opføres flere interessante boligbyggerier.

De bærende bevaringsværdier omfatter Kildeskattehuset.

Samlet vurdering og udpegningskriterier mv.

National værdi

Regional værdi

Kommunal/lokal værdi

Unik

Repræsentativ

Egnsspecifik

Fungerende

Autentisk

Hist. kildeværdi

Identitetsværdi

Oplevelsesværdi

Fortælleleværdi

Diversitet

Homogenitet

Sammenhæng med naturgrundlag

Afgrænsning

Kulturmiljøet afgrænses mod syd af Duemosevej og af et idrætsanlæg. Mod nord afgrænser det åbne land, der begynder nord for Bregnerødvej. Mod vest og øst afgrænser boligområder. Afgrænsningen følger matrikelgrænsen.

Kontekst

Nærum-erhvervsområde, Trørød (Skelstedet mm.) og Øverød (Skovlytoften mm).

Bevaringstilstand

Middel.

Naturgrundlagets hovedtræk

Området uden for byen tilhører naturgeografisk **Birkerød-området**, der består af et *dødislandskab* med mange afløbsfri småsøer og lavninger i et småbakket landbrugs- og skovlandskab. Terrænet i Erhvervsbyen er mod øst fladt, men især mod vest og nord skråner det ned mod lavere liggende søområder.

Jordbunden består af moræneler.

Landskabets hovedtræk

Arealanvendelse og landskabselementer

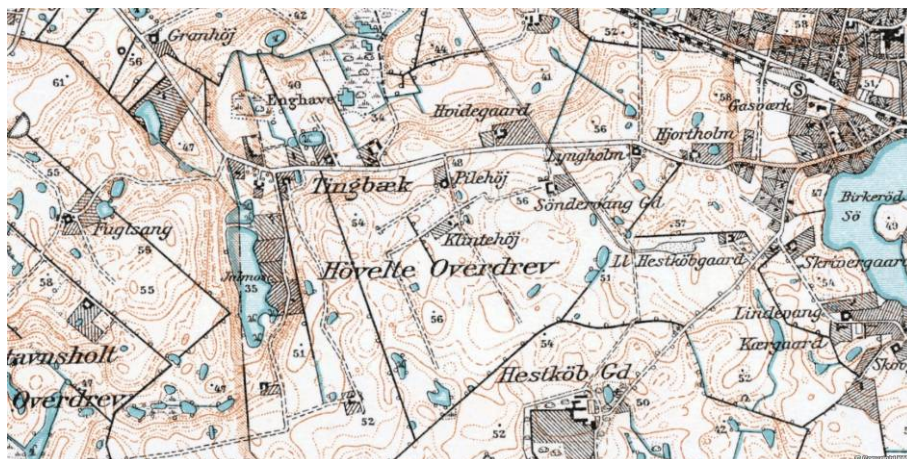
Erhvervsbyen er domineret af bymæssig bebyggelse og anlæg. I området ses enkelte markante levende hegn og hække, bl.a. ved det bygningskompleks, der tidligere rummede Kildeskattehuset, og som er med til at understrege den meget ensartede bebyggelsesstruktur.

Kulturmiljøet indgår i et samspil med de landskabelige kiler og beplantningsbælter uden for området.

Billedtekst - Ved det tidligere Kildeskattehus ses enkelte markante levende hegn og hække, som er med til at understrege den meget ensartede bebyggelsesstruktur.

Kulturhistoriske hovedtræk

Billedtekst - Historisk kort. Produceret i perioden 1842-1899. KMS

Billedtekst - Typebyggeri på Blokken i den vestlige ende af området.

Hovedtræk

I 1960 vedtog Birkerød Kommune en ny dispositionsplan til afløsning af den gamle byplan fra 1943. Dispositionsplanen blev godkendt af boligministeriet i 1965.

Den nye plan var det endelige opgør med den rendyrkede villaby – eller som Birkerøds byplan-konsulent, professor Peter Bredsdorff kaldte det "sovebyen". Man ønskede at udbygge Birkerød som "en by i landskabet", dvs. en moderne byudvikling med erhvervsområder, handelsliv og eta-

gehuse - og med skarpe grænser mellem det ubebyggede land og den tæt bebyggede "provinnsby". Vest for byen blev industrikvarteret placeret på "Høvelte Overdrev".

Industrikvarteret eller "Erhvervsbyen", som man siden har kaldt området på sydsiden af Bregnerødvej, blev realiseret i 1966 i forventning om, at man kunne udvide området, når Søndervangs 11 ha landbrugsjord syd for jernbanen kom til salg. Den 1. januar 1968 overtog kommunen den "smukke, røde landbrugsejendom Sønder-

vanggård". Gårdens jorder blev straks udlagt til en udvidelse af det tilgrænsende industriområde.

En af de første virksomheder, der etablerede sig i det ny industriområde var regnemaskinefabrikken Brdr. Carlsen A/S – siden "Contex Calculators". Virksomheden udskiftede deres efterhånden for trange lokaler i Gentofte til de mere rummelige forhold i Birkerød på 6.500 m². Industrikvarteret udviklede sig i en sådan hast, at områdets gamle landbrugsbedrifter lynhurtigt blev prisgivet forfaldet.

Særlig bemærkelsesværdigt var L&Ns (Larsen og Nielsen) imponerende, langstrakte Kildeskattehus på godt 15.000 m². Det blev opført i 1969 og rejst på Søndervanggårds jorder på hjørnet af Datavej og Duemosevej.

Et fuldautomatisk gasværk blev indviet i industrikvarteret på jorderne nord for Hestkøbgård den 14. februar 1969. Man kunne nu levere et produkt, der, både "hvad angår pris og kvalitet, vil kunne stå sig med andre energiformer", lød budskabet 1969. Redaktøren af Birkerød Avis opfordrede fremtidige arkitekter og bygherrer i kommunen til at være "opmærksom på de fordele, der så afgjort ligger i at disponere efter gas som energiforsyning".

Med veludviklet poetisk sans blev en af industrikvarterets nye veje døbt "Topstykket". Handelsfirmaet Carl J. Nielsen A/S var den første indflytter med en knap 1.000 m² stor lagerhal og tilstødende kontorlokaler, hvorfra eksotiske varer fra den tredje verden blev distribueret. Mere jordnær var en anden af Topstykkets fabrikker, bogtrykker Hans Jørgen Strandberg, der i begyndelsen af 1970'erne flyttede det over 100 år gamle - i 1861 etablerede - "Strandbergs Bogtrykkeri" til Topstykket 17.

I sin erindringsbog beretter den daværende borgmester Bent Pedersen, ikke uden stolthed, om hvordan Birkerød omkring 1970 havde fået sin "egen "Teknikerby" med virkeligt gode, velrenommerede firmaer, der medbragte tusinder af arbejdspladser". Men de optimistiske tressere blev afløst af stagnation, arbejdsløshed og oliekrise i 1970'erne. Det kunne selvfølgelig også mærkes i

Birkerøds industrikvarter. Formanden for Birkerød Industriforening måtte således i sin årsberetning for 1975 meddele, at op imod en halv snes virksomheder i de senere år havde drejet nøglen om, heriblandt områdets oprindeligt største fabrik: regnemaskinefabrikken Contex Calculators med ca. 400 ansatte.

Erhvervsbyen i det ny årtusind

Ansporet af den økonomiske stabilitet og en solid kommunal kassebeholdning blev store planer lanceret i Birkerød i det ny årtusinds første år. Den erhvervsmæssige udvikling i Danmark indebar et stigende behov for moderne, tidssvarende kontorenhuse, hvor den "lette" produktionsvirksomhed var helt dominerende i forhold til den "tunge" sværindustri. Således også i Birkerød, hvor man ved årtusindskiftet erkendte at tiden var løbet fra "erhvervsbyen" i forhold til de planer, der lå til grund for industrikvarterets etablering i 1960'erne. Det gjaldt typisk for det store – nu alt for store – Kildeskattehus, der allerede i 1990 var blevet delvist rømmet, da skattestyrelsen flyttede til København.

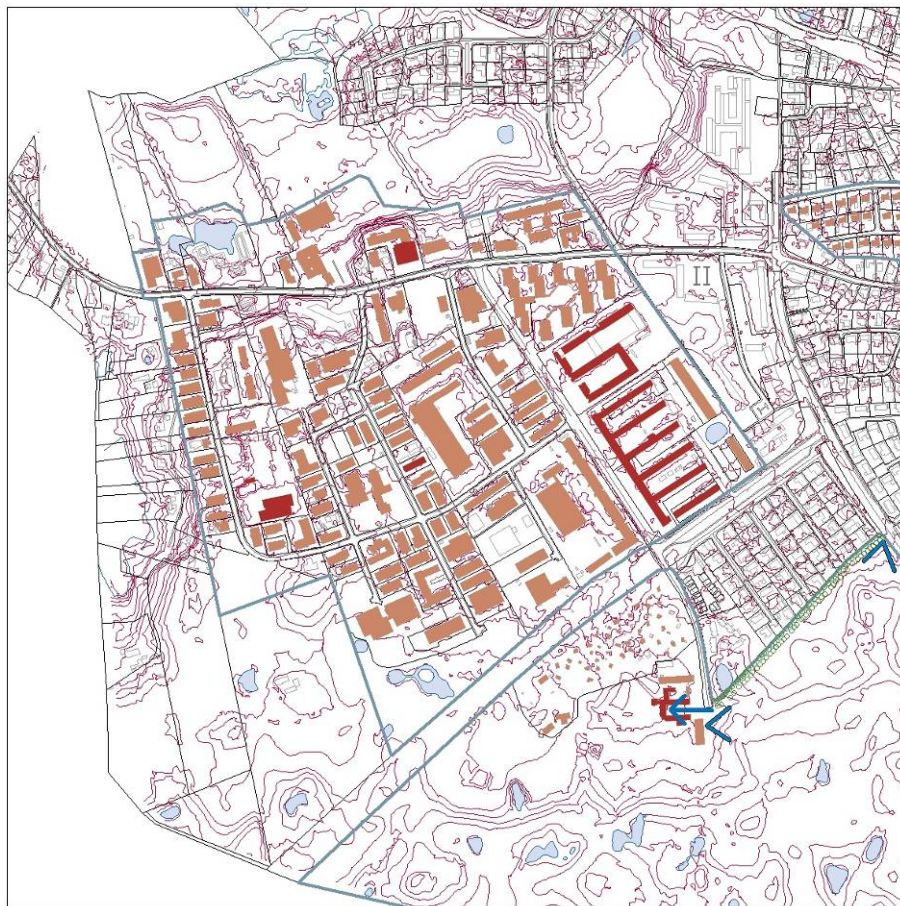
På den baggrund lod kommunen i 2001 udarbejde en lokalplan for Erhvervsbyen med et dobbelt sigte. Dels ønskede man at åbne muligheder for, at kontorstyrksomheder, kursusinstitutioner og mindre serviceorienterede produktionsvirksomheder kunne etablere sig i Erhvervsbyen 2001. Dels satsede man på at indpasse boliger med tilhørende daginstitutioner og motionscentre mv. i områdets nordlige del ved Bregnerødvej. Endelig havde man ambitiøse planer om at nyindrette Kildeskattets til såvel bolig- som erhvervsformål ud fra den betragtning, at huset så at sige lå i forlængelse af boligbyggeselserne i Pilegårdsparken og Lions Park ved Bregnerødvej.

Lokalplanen blev vedtaget ved det gamle byråds (1997-2001) sidste møde den 19. december 2001. Planen blev virkeliggjort i årene 2003-2005, hvor erhvervsområdet gradvist ændrede karakter fra et trist industrikvarter uden kvalitetsbyggeri til et moderniseret blandet bolig- og erhvervsområde blødt op med parkbeplantning og åbning mod de omgivende grønne områder. Herunder er diversiteten i området er også opnået ved etableringen af sportshaller til tennis og badminton samt uden-dørs tennisbaner.

Ombygningen af det mægtige Kildeskattehus er i sig selv bemærkelsesværdig. Fra en langstrakt massiv bygning i østtysk inspireret planøkonomisk stil udviklede sig et moderne kontorhus ud mod Datavej, der nu huser Beredskabsstyrelsen, mens

en række nyopførte "fingre" strækker sig ud fra bygningen mod Christianslund. De sidste blev indrettet med lejligheder og rækkehuse - hovedsageligt som andelsboliger.

Arkitektoniske hovedtræk

Billedtekst - Bevaringsværdige arkitektoniske sammenhænge.

Den højbrøde farve angiver

Dominerende bygninger.

Den lyserøde angiver **Bebyggelsesmønstre.**

De blå vinkler og pile angiver

Udsigt og Sigtelinjer.

Hovedtræk

Erhvervsbyen er en planlagt erhvervs- og industribebyggelse udlagt i Dispositionsplanen fra 1960. Bebyggelsen følger dels Bregnerødvej, men hovedparten er placeret langs et internt vejnet med navne som Topstykket, Blokken og Datavej.

Den mest markante bebyggelse finder man øst for Datavej tættest på bymidten, hvor især det tidligere Kildeskattehus med sin over 200 meter lange, monotone betonfacade og endeløse kontorer markerer sig. I denne del ligger også plejehjemmet Lions Park, som trods sit anderledes formål arkitektonisk falder godt ind i den omgivende industribebyggelse. Denne del af området er langsomt under omdannelse til boligområde. Den anden markante kontorbebyggelse på Datavej 42 er så-

ledes delvist nedrevet og erstattet af en markant ny boligbebyggelse, ligesom der er opført boligbebyggelse på Teglgården bag Kildeskattehuset.

*Billedtekst - Kildeskattehusets
lange, monotone facade.*

Bebyggelsesmønstre

Det er karakteristisk for bebyggelsen vest for Dattavej, at hovedparten af bebyggelsen er gavlvendt. Bygningerne i øvrigt er ganske dybe men smalle og opført med saddeltage med en hældning på 10-25 grader. Det giver mulighed for mange adresser og få veje, og samtidig giver det mulighed for at etablere store portåbninger ud mod vejen. Et andet karakteristisk træk er de lange vinduesbånd, der løber lige under taget på langsiderne af bygningerne, ofte blot dækket af med en halvgennemsigtig plast eller glasflade.

Den nyere bebyggelse adskiller sig på flere måder fra grundformen. Disse bygninger er ofte trukket længere tilbage på grunden og opført i betonelementer med flade tage.

En særlig kategori af bygninger ligner nærmest forvoksede parcelhuse. Der er tale om typehuse til mindre erhvervsvirksomheder. De findes især ved Blokken i den vestligste del af området, hvor det gentagne gavlmotiv er markant i byrummet. Men også andre steder i området findes mindre grupper af denne type bebyggelse.

Ud mod Bregnerødvej er der generelt lagt større vægt på bygningernes facadeudtryk, ligesom

skiltningen er mere markant. Det skyldes den gennemkørende trafik, som danner basis for egentlige facadeerhverv.

Elementer i bebyggelsen

Erhvervsområdet rummer flere eksempler på kvalitetsbyggeri, bl.a. den moderne sortbejsede kommunale materielgård, der i begyndelsen af det ny årtusind blev opført ved siden af genbrugsstationen på Blokken. Blokken 7b, tegnet af Ib og Jørgen Rasmussen, er ligeledes værd at fremhæve. Endelig finder man også på Topstykket enkelte gode eksempler på moderne industriarkitektur, f.eks. "ID-Marking A/S" på nr. 13.

Billedtekst - Typisk erhvervsbyggeri, som i stil og størrelse er repræsentativt for området.

Billedtekst - Nyt boligbyggeri på Teglbakken bag Kildeskattehuset.

Billedtekst - Undertiden kan det enkel, funktionelle byggeri antage helt poetisk karakter. Bregnerødvej.

Sårbarhed og anbefalinger

Sårbarhed

Et erhvervsområde er altid i udvikling. Udviklingen kan da også ændre områdets karakter markant, når de enkle, gavlvendte haller erstattes af nyere, tilbagetrukket elementbyggeri. Endnu er dette dog kun sket i yderst begrænset omfang.

Bebyggelsens karakter er sårbar over for bebyggelse, der ikke overholder den grundlæggende typologi. Herunder alt for højtråbende facadearkitektur, som ikke synes at høre hjemme i dette område.

Udpluk af planer og beskyttelse

- Langs hele kulturmiljøafgrænsningen mod vest er der et beskyttet sten- og jorddige.

- Der er tre beskyttede søer efter naturbeskyttelseslovens bestemmelser om naturtyper.

- Områder er udlagt til industri og boliger i kommuneplanlægningen.

Anbefalinger

Det kan anbefales at lægge visse rammer for udformningen af bebyggelse, som kan understøtte karakteren, men det skal ske under iagttagelse af et stort hensyn til at bevare området som et levende erhvervsområde.

Billedtekst - Eksempel på en nyere bygning, som dog overholder det grundlæggende koncept i området.

Billedtekst - Nyt, markant boligbyggeri ved Pilehøj.